

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 12:30 uur d.d. 18 april – 12:30 uur d.d. 19 april

5.1.2e Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 (Dementerende) bewoners en personeel in verpleeghuizen 200 mensen waarvan de gegevens zijn gelekt door het datalek bij de app Covid19-Alert 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Familieleden van (dementerende) bewoners van verpleeghuizen Jongeren die moeite hebben met het naleven van de maatregelen 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Experts op het gebied van technologie en privacy Mensen die de appathon volgen

Samenvatting

- Door de grote aandacht voor de app en appathon lijkt het nieuws over de situatie op de IC's, de verpleeghuizen en de zorgen over PBM, even naar op de achtergrond te verschuiven.
- In de afgelopen 24 uur is er op VWS-gebied vooral aandacht voor de ontwikkeling van de app en de appathon. In de media laten tientallen deskundige zich (voornamelijk) kritisch uit over het ontwikkelen van een app. Naast de kritiek over de haast waarmee de overheid de app maakt, zijn er vragen of de app wel een oplossing biedt voor het inperken van het virus en waarom er niet naar alternatieven wordt gezocht. Ook klinkt er wantrouwen op technische- en privacygevoelige kwesties. Daarnaast valt het experts op dat de zeven bedrijven geen antwoord hebben op de vraag hoe ze ervoor zorgen dat een groot deel van Nederland de app gaat gebruiken. Tot slot vinden technologie-experts het verrassend dat de geselecteerde bedrijven niets zeggen over de nieuwe bluetooth-technologie waar Apple en Google aan werken.
- Opiniemakers zien hun eerdere kritiek, op de haast en gebrek aan expertise bij het ontwikkelen van de app, bevestigd worden nadat er in de corona-app Covid19 Alert een datalek blijkt te zitten. "Dat er een datalek wordt ontdekt, is niet de 'kracht van opensource'. Dat is het falen door haast en gebrek aan expertise."
- Op social media kanalen van VWS komen er vragen en zorgen binnen over de introductie van de app. O.a. over het gebruik van de app onder kwetsbare groepen en of de app voor schijnveiligheid zorgt of een lakse houding tegenover de maatregelen?
- Nieuwsuur geeft inzicht in het dilemma waar kinderen van dementerende ouders momenteel mee zitten. Is het een oplossing om de ouderen uit de verzorgingshuizen te halen en thuis te verzorgen? Conny Helder (Actiz) begrijpt het dilemma, maar raadt die oplossing. Zij spreekt van een te grote druk op de mantelzorger en benadrukt dat een besmetting ook thuis kan plaatsvinden.
- Ondanks twee incidenten (pokertoernooi in Zaandam en 'feestje' bij Vindicat) zien de Veiligheidsregio's geen noemenswaardige incidenten. Staatsbosbeheer constateert meer samenscholende jongeren in de natuur. Hubert Bruls (Veiligheidsregio's) roept op om maatregelen voor jongeren na 28 april te versoepelen.
- Verschillende media blikken voorzichtig vooruit hoe Nederland eruit kan zien na de coronacrisis. WNL op Zondag stelt de vraag: 'Hoe ziet de 'plexiglas-samenleving' er dadelijk uit?' In media is veel aandacht voor de aanpak in andere EU-landen waar strikte maatregelen wat worden versoepeld. Media schetsen de hoop dat aankomende dinsdag wordt aangekondigd dat de maatregelen worden versoepeld. Experts als Arts-microbioloog Marc Bonten waarschuwen voor een tweede piek aan besmettingen. Ook de quotes van premier Mark Rutte, waarin hij waarschuwt voor te veel optimisme, komen enkele keren terug.

Karakterisering berichtgeving

- Veel aandacht voor de ontwikkeling van de app en de appathon. In de media klinkt voornamelijk de kritiek die experts hebben op de haast waarmee de overheid de app maakt, de technische- en privacygevoelige kwesties en het ontbreken van het plan hoe de app door Nederlanders gebruikt gaat worden. Verschillende tech-journalisten doen dit weekend live verslag van de appathon via Twitter, waar zij kwetsbare aspecten uitlichten.
- Diverse media blikken voorzichtig vooruit op de persconferentie van aankomende dinsdag: hoe ziet Nederland er na 28 april en na het coronavirus uit? WNL op zondag spreekt van een 'plexiglas-samenleving'.
- In het algemeen is er veel aandacht voor de situatie in EU-landen en in Amerika en Zuid-Korea.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)*Slachtoffers*

- Onder de personen die de afgelopen 24 uur zijn overleden, zit een patiënt van 18 of 19 jaar. "Dat is het jongste slachtoffer tot nu toe. De exacte leeftijd is niet bekend, aldus media.

Oorzaken

- De directeur Yuan Zhiming van een laboratorium in Wuhan, ontkent dat het virus uit zijn onderzoeksinstituut afkomstig is. Zowel The Washington Post als Fox News haalde deze week anonieme bronnen aan die bezorgd waren dat het virus mogelijk per ongeluk uit de faciliteit afkomstig zou zijn.
- Australië pleit voor een onafhankelijk onderzoek naar de coronapandemie. Er moet onder meer tegen het licht worden gehouden hoe de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) de crisis heeft aangepakt.

Scenario's

- Journalist Catharina Bakker (Trouw) stelt dat wanneer er een corona-vaccin is, het volgende obstakel zich aanbiedt: hoe krijgt de overheid de 'anti-vaccineerders' zo ver om zich te laten vaccineren?

Informatiebehoefte*Welke informatie vragen leven er bij getroffen?*

- Op de social media kanalen van minister de Jonge komen vragen binnen over waarom de combinatie van hydroxychloroquine/zink of remdesivir niet op grote schaal wordt gebruikt. Terugkerende vragen en zorgen zijn er over het zorgpersoneel en het tekort aan mondkapjes. Positieve reacties op het antwoord van minister De Jonge dat de app niet verplicht wordt.
- RTL Nieuws behandelt de vraag: "Waarom zijn er in het Noorden minder besmettingen?" Arts-microbioloog Alex Friedrich antwoordt hierop dat het noorden deels geluk heeft gehad en dat de latere voorjaarsvakantie een waarschijnlijk een belangrijke rol heeft gespeeld.
- In WNL op zondag worden met arts-microbioloog Marc Bonten de volgende 'feiten en fabels' gecheckt:
  - 1) De maatregelen voor 20-ers en 30-ers kunnen eerder worden versoepeld.
  - 2) We hebben het ergste gehad.
  - 3) We testen in Nederland te weinig omdat er geen testen zijn.
  - 4) Mondkapjes wel of niet dragen?

Apps

- Op de corporate kanalen van VWS komen berichten binnen waarbij vooral zorgen over de app aan bod komen. Zoals over privacy en de haastige introductie van de app. Ook zijn er zorgen over kwetsbare groepen en hoe zij de app kunnen gebruiken.
- Rudy Bouma (tech-redacteur) vraagt zich af hoe er om wordt gegaan met de beperkingen van Bluetooth. "Bluetooth heeft beperkingen, zoals afstand en positie meten. Hoe moet dat in grote mensenmassa's?"
- Danny Mekic (technologie-expert) stelt zich in Op1 de volgende vragen af:
  - Stel je voor in heb zo'n app, en mijn buurman heeft corona, krijg ik dan een melding? Houdt Bluetooth er rekening mee dat er een muur tussen ons in zit?
  - Heeft zo'n app wel nut als we nog te weinig testen? Zo'n app kan zorgen voor schijnveiligheid, maar ook voor paniek en druk op de zorg. Als ik namelijk een melding krijg, wil ik wel getest worden.
  - Hoe gaan de appbouwers ervoor zorgen dat heel Nederland de app gaat gebruiken?
- Waarom kiezen we niet voor een goed voorbeeld uit het buitenland? Als experts zeggen dat minimaal 60% van de Nederlanders de app moet gebruiken is dat dan realistisch voor een nieuwe app? 60% gebruik dat lukt alleen Facebook of Whatsapp op dit moment.

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Het aantal covid-19-patiënten op de intensive care is weer gedaald. Voorzitter Ernst Kuipers (LNAZ) meldt dat door deze afname ziekenhuizen weer meer andere zorg kunnen gaan verlenen. Kuipers: 'Het aantal niet-COVID-patiënten op de IC's is met 356 nog onveranderd laag. Gewoonlijk zijn dit er rond de 800.'
- Het LCPS meldt dat de beschikbare ic-capaciteit stabiel is.
- Nationaal Monument Kamp Amersfoort zendt zondagmiddag een 'rechtstreeks' verslag uit van de herdenking van de overdracht van het kamp aan het Rode Kruis op 19 april 1945. Het is volgens het kamp een wereldprimeur dat zo'n herdenking plaatsheeft zonder een fysieke samenkomst.

App

- Bij de corona-app Covid19 Alert is een datalek aangetroffen. In de broncode van Covid19 Alert die gisteren online is gezet, zijn oude bestanden te vinden met daarin bijna 200 volledige namen, e-mailadressen en versleutelde wachtwoorden van gebruikers van een andere app, waar de corona-app aan is gelinkt. Na melding door RTL Nieuws heeft Covid19 Alert een deel van hun broncode offline gehaald. Ook zijn er vraagtekens gezet bij het gebruik van de blockchain van de app.
- RTL Nieuws noemt het opvallend dat geen enkel van de zeven bedrijven iets zegt over de nieuwe bluetooth-technologie waar Apple en Google aan werken. Van die technologie kunnen apps gebruikmaken, vooral omdat een tracking-app voor corona door de beperkingen van iOS momenteel nog niet goed werkt.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

- Nieuwsuur brengt het dilemma van kinderen van dementerende ouders in kaart. Zoals Inge Rathje die haar dementerende moeder heeft opgehaald om haar huis te verzorgen, nadat er in haar verpleeghuis corona was vastgesteld. Nu bestaat de kans dat haar moeder haar plek in het verzorgingshuis kwijtraakt.
- Conny Helder (Actiz) begrijpt waarom kinderen hun dementerende ouders naar huis willen halen, maar raadt het wel af. "Deze ouderen zijn niet alleen oud, maar hebben ook heel veel andere dingen en dat is precies de reden dat ze zijn opgenomen. Om dit thuis op te vangen wordt er heel veel van de mantelzorgers gevraagd, plus de kans op besmetting is er ook in het huis van de kinderen."
- In Op1 is er aandacht voor het steunfonds 'stichting Zorg na Werk in Coronazorg (ZWIC)' welke door twee chirurgen is opgezet voor het zorgpersoneel die besmet raken, op de IC belanden of zelf overlijden.
- In Op1 gaan Maurice de Hond en Ab Osterhaus met elkaar in discussie over de mogelijkheid dat de lage luchtvochtigheid zou kunnen bijdragen aan een snellere verspreiding van het virus. Osterhaus geeft aan dat er naast luchtvochtigheid zeker een rol heeft, maar dat we niet weten wat het eraan bijdraagt.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Worden gedragsadviezen opgevolgd?

- Zaterdag zijn er volgens het Veiligheidsberaad van burgemeesters geen noemenswaardige incidenten gebeurd, ondanks een illegaal pokertoernooi in Zaandam en een feestje door studenten in Groningen.
- Staatsbosbeheer geeft aan dat het rustig bleef in de natuur. Staatsbosbeheer constateert wel dat steeds meer jongeren de natuur opzoeken en daar samenscholen, vooral in de avond.
- In Vlissingen werd voor het derde achtereenvolgende weekend de boulevard gesloten.
- Bij de grensovergang bij Roermond, stond zaterdag een lange file met Duitsers als gevolg van controles door de marechaussee en handhavers. De Duitse toeristen sloegen het advies om thuis te blijven in de wind.

Betekenisgeving

Welke oproepen worden gedaan?

- Hubert Bruls (koepel Veiligheidsregio's) roept op om de coronamaatregelen voor jongeren na 28 april te versoepelen. "Voor jongeren wordt het met de dag moeilijker om zich aan de regels te houden. Die moeten nu al vijf weken thuisblijven. Dat is voor de komende weken niet houdbaar. Dat pleit ervoor om voor de jongeren wel de eerste stapjes te doen. Hoe ver dat moet gaan, is een andere discussie, die laat ik bij het kabinet. De rode draad is dat de samenleving goed meedoet, maar de handhaving bij de jongeren is veruit het lastigste."
- Vereniging Assadaaka Community roept artsen en zorgverleners op om mensen die meedoen aan de ramadan goed te adviseren over medicijngebruik in tijde van het coronavirus.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- De opening van een mondkapjeswinkel in de Jordaan in Amsterdam levert veel kritiek op. De mondkapjes die worden verkocht zouden van het type FFP2 zijn. Dat zijn de maskers met een filter die ook in de zorg worden gebruikt en waar wereldwijd een enorm tekort aan is. De ondernemer geeft aan dat er geen schaarste is: "Want als ik ze kan krijgen, dan kan de regering er toch ook aan komen?" GroenLinks gaat het college vragen om na te gaan of er ingegrepen kan worden. Op sociale media is er zowel kritiek op de ondernemer (te dure mondkapjes, geen zekerheid of ze zijn getest) als op de regering (tekorten aan PBM).

- Zorgen over de 'anderhalve meter samenleving' heersen er bij ouders van gehandicapten kinderen. "Hoe kan een verzorger de kinderen straks een hap eten geven of een luier verschonen?" Bij de journalist van het AD leven er zorgen dat ouders dadelijk met hun gehandicapten kind geen kant meer op kunnen.

Experts reageren op app/appathon

- Volgen Marleen Stikker (Waag) verwacht dat het kabinet veel te veel van zo'n app, waarbij van tevoren niet goed is nagedacht. "De volgorde is verkeerd om, we zouden eerst als samenleving moeten vaststellen wat voor scenario's we gaan gebruiken, dus hoeveel kunnen we testen? Hoeveel mensen hebben we opgeleid die besmette mensen kunnen begeleiden en hoe we dat in beeld kunnen brengen?"
- Michel van Eeten (TU Delft) "We zitten voorlopig nog aan het virus vast. Dan moet je niet zomaar geloven wat iemand over een app zegt, dan moet je de regels van veiligheid en privacy blijven volgen en echt toetsen of die app doet wat ie zegt te doen en of er geen fouten zijn gemaakt of andere dingen zijn gebouwd die men beweert."
- Daar sluit de Autoriteit Persoonsgegevens zich bij Michel van Eeten aan. Zij letten dit weekend vooral op de veiligheid van de apps en of de privacy van gebruikers wordt gegarandeerd. Munish Ramlal (AP) de inzet van een corona-app is heel ingrijpend, dus de zorgen van mensen zijn heel terecht. Het gaat over medische gegevens, het gaat over het volgen van mensen, dus dat moet echt gaan volgens de regels.
- Jasper Hauser (Dffrnt Media) noemt de diepgang in de pitches zeer laag. Hij bekijkt de appathon met enige scepsis. Kritiek heeft hij op het feit dat het voor experts in zijn domein volstrekt onduidelijk was, hoe en met wat de apps waren gemaakt, waar de broncode was en of we die konden inzien, daar werd eigenlijk niks over gezegd. "Ik denk dat het ontwikkelen van een dergelijke app normaliter minimaal 6 maanden tot een jaar nodig heeft om te ontwikkelen. [...] Wat mij opvalt is dat er geen rekening is gehouden met de vraag; hoe zorgen we ervoor dat zoveel mogelijk mensen deze app op hun telefoon krijgen en dat ze de app ook daadwerkelijk gaan gebruiken. Telefoons kunnen heel veel dingen, maar juist wat ze nodig hebben voor contacttracing is niet goed mogelijk. Zo werkt Bluetooth vaak alleen wanneer de app open staat."
- Natali Hellerer (hoogleraar recht& ICT) vindt dat er rekening moet worden met de mensen die geen mobiele telefoon gebruiken, kwetsbare groepen, mensen die niet digitaal vaardig zijn, en kinderen of ouders. "Als er bij de introductie van deze app geen ruimte is om de maatschappelijke impact ervan te bediscussieren, hoe kunnen we ervoor zorgen dat we de app op een veilige manier introduceren?" Zij ziet als alternatief: de testcapaciteit ophogen of een app die aangeeft als je niet genoeg afstand houdt.
- Over het datalek van de corona-app Covid19 zegt een anonieme expert "Dit is gewoon ontzettend amateuristisch. Er is zo veel mis met deze app, ik begrijp niet dat dit door de selectie heen is gekomen." Covid19 Alert maakt gebruik van de blockchain van Digibyte, een cryptomunt die net als Bitcoin waarde heeft. Als de interesse in zo'n cryptomunt toeneemt, dan stijgt vaak ook de waarde.

Tech-journalisten reageren op app/appathon

- Jelle Prins vindt het raar dat sommige apps vragen om je mobiele telefoonnummer te delen. "Zo'n app zou moeten kunnen werken zonder dat je je telefoonnummer prijsgeeft. Waarschijnlijk wordt het gevraagd om misbruik te voorkomen, dat je geen paniek gaat lopen zaaien door op de app aan te geven dat je besmet bent. Maar als iemand al zoiets van plan zou zijn, dan hoeft hij alleen maar een ontraceerbaar prepaid nummer te nemen."
- Jelle Prins heeft ook zorgen over de beperkte effectiviteit van de apps op iPhones. Apple en Google hebben aangekondigd samen te werken om deze beperking op te lossen. Maar geen van de zeven partijen heeft het over deze beperkingen gehad, of de nieuwe mogelijkheden die Apple en Google bieden genoemd.
- Jelle Prins vindt het jammer dat geen van de partijen dieper in is gegaan op het vraagstuk hoe we met deze app de meerderheid van de bevolking gaan bereiken.
- Tech-journalist Daniel Verlaan vindt dat de overheid te hard van stapel loopt. "Je ziet dat er vooral nog heel veel vragen zijn over technische specificaties, de privacy, hoe data wordt verzameld en ook het gebruik op de telefoons in Nederland." Volgens hem is het grootste probleem is dat een smartphone maar heel weinig zinnigs kan meten over de contacten tussen mensen en dus is de kans op foute meldingen groot.
- Tech-redacteur Rudy Bouma geeft aan dat iedereen zich ervan is doordrongen dat de ontwikkeling van de app snel moet. "Maar op dit moment zie je dat het zo snel gaat, dat een tal van wetenschappers, politici,

adviseurs van het ministerie zelf, maar ook app-bouwers zeggen: er is een tal van basisvragen en waarborgen eigenlijk overgeslagen, dit kan zo niet verder."

- Danny Mekic (technologie-expert) is nieuwsgierig naar de uitkomsten van de Appathon."Ik zit klaar om live mee te kijken op YouTube, maar ik houd mijn hart wel een beetje vast. Ik hoorde dat betrokkenen een geheimhoudingsverklaring moeten tekenen. Het proces lijkt niet zo transparant. Er is wel gezegd dat iedereen mee mag denken, burgers mogen ook reageren."

Politici reageren op de app/appathon

- Tweede Kamerlid Kees Verhoeven (houdt zich voor D66 bezig met ict, privacy en cybersecurity) heeft zijn twijfels over het tempo waarin de corona-app ontwikkeld wordt. "Ik weet niet of het goed is om er zoveel haast achter te zetten. Ik ben niet tegen een app, maar deze vorm van haast levert eerder vertraging op. Wetenschappers gaan op de rem staan. Ze vinden zo'n Appathon ridicul en niet passen bij dit instrument, het heeft iets weg van een satirische show, Jiskefet."
- Burgemeester van Arnhem Ahmed Marcouch zou de app gebruiken als het zou helpen voor de bestrijding van het virus. Als we kijken hoeveel mensen gebruik maken van andere apps op hun mobiele telefoon, dan hoeven we deze niet te hoeven verplichten.

Ondernemer Deus reageert op de app/appathon

- Ron Vrijmoet (Deus, deelnemend bedrijf appathon) geeft aan goed te begrijpen dat mensen huiverig zijn voor een app die bewegingen gaat tracken en op de een of andere manier gegevens herleidt. "We hebben een technologie ontwikkeld die dat voorkomt. Die Bluetooth techniek is niet optimaal, wij willen niet switchen naar een alternatief waarop je tracks op basis van locatie."

GGD reageert op app/appathon

- Sjaak de Gouw (GGD) "wij wachten met smart op een app". Door de app kunnen we de snelheid van de gegevensverzameling vergroten, waardoor we sneller contactonderzoek kunnen doen en mensen kunnen waarschuwen. De Gouw wil graag dat de app informatie ophaalt die de GGD normaliter ook zou verzamelen.

Anderen reageren op app/appathon

- In WNL op zondag geeft Albert Verlinden aan deze app niet downloaden. Hij is bang dat het zelfbewustzijn 'afketst' wanneer iedereen een app gebruikt. Hij is bang dat mensen zich te veel gaan vastklemmen aan een app en niet meer hun gezond verstand gebruiken.